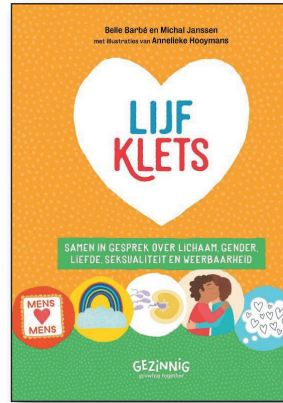

Literatuurbulletin

Belle Barbé: **100 antwoorden bij Seksuele opvoeding, Amsterdam.** Uitgeverij Ploegsma (2022). 144 pagina's, €18,99.

Belle Barbé en Michal Janssen: **Lijfklets - samen in gesprek over lichaam, gender, liefde, seksualiteit en weerbaarheid.** Uitgeverij Gezinnig (2023). 88 pagina's, €14,95.

Seksuele opvoeding van kinderen is een onderwerp dat heel veel verschillende reacties losmaakt. Tijdens de door Rutgers geïnitieerde Week van de Lentekriebels bleek dit jaar hoe sterk deze ouders, docenten, opinie-makers, politici en vele anderen kunnen polariseren. Zowel online als in de buitenwereld leken veel negatieve reacties gevoed door onbekendheid met seksuele opvoeding; gebrek aan kennis over de inhoud of doelen en vooral van de afstemming hiervan op de leeftijd van kinderen.

Voor iedereen die behoefte heeft aan een goed, genuanceerd beeld van en tips voor seksuele opvoeding tot 12 jaar schreef Belle Barbé dit jaar 2 aanbevelenswaardige boeken: *100 antwoorden bij seksuele opvoeding* en *Lijfklets*. Het eerste is een praktische handleiding voorzien van een concreet theoretisch kader voor opvoeders en professionals. *Lijfklets* is een interactief invulboek dat hen helpt met kinderen van 6-9 jaar in gesprek te gaan over lichaam, gender, liefde, seksualiteit en weerbaarheid. Barbé, als pedagoge gespecialiseerd in seksuele opvoeding, schreef dit samen met onderwijskundige Michal Janssen als toevoeging aan de 'klets serie' een reeks invulboeken van uitgeverij Gezinnig.

"Bekijk hun seksvragen door de kinderbril, zet je eigen, volwassen seksuele bril af" is een van de nuttige adviezen die Barbé geeft in *100 antwoorden*. "Hoe dan?", zullen veel lezers zich afvragen. Barbé geeft veel goede voorbeelden. Zo vergelijkt ze 'masturberen' op peuterleeftijd met het prettige, geborgen gevoel dat peuters ervaren bij duimzuigen. Dat seksuele fantasieën en opwinding pas rond de start van de puberteit daaraan worden gekoppeld, legt ze op verschillende manieren duidelijk uit.

Dit boek is een goed onderbouwd, praktisch pleidooi voor positieve seksuele opvoeding die seksualiteit normaliseert als onderdeel van het leven. In fases van

2 jaar, schetst Barbé de seksuele ontwikkeling vanaf de geboorte tot en met het 12e levensjaar. Stapsgewijs legt ze uit hoe opvoeders hun kinderen daarin een veilige basis kunnen bieden om seksualiteit te ontdekken, passend bij de leeftijd. Met persoonlijke voorbeelden uit de opvoeding van haar kinderen, illustreert Barbé uit hoe positieve seksuele opvoeding een goede basis kan zijn voor het ontdekken van leeftijds specifieke seksualiteit en het aangaan van seksuele relaties later. Ze schroomt niet haar lezers te laten zien dat je ook als deskundige seksuele opvoeder soms even met je mond vol tanden staat. Een hele geruststelling, lijkt me en erkenning voor de drempels die veel volwassenen ook ervaren.

Positieve seksuele opvoeding stimuleert eigenwaarde, zelfvertrouwen en maakt dat kinderen zich geliefd voelen. Met de vragen die ze stellen bepalen zij het tempo waarin ze toe zijn aan informatie over relaties, gender en seksualiteit. Teveel info is niet schadelijk, stelt Barbé. Wat kinderen nog niet wezenlijk interesseert, gaat hun ene oor in en hun andere uit. Bekende fabels als de veronderstelling dat seksuele voorlichting aanzet tot seksueel gedrag, helpt Barbé de wereld uit, al stelt ze dat je de informatie moet beperken tot het antwoord op de gestelde vragen.

Krijg je als opvoeder seksuele vragen van je kind? Beschouw dit dan als mooi compliment voor de betrouwbaarheid van jullie contact! Zie het als kans om de info te delen die jij belangrijk vindt. Weet je het antwoord niet of komt de vraag op een voor jou ongelegen moment? Beloof dan dat je erop terugkomt, en doe dat ook echt. Zo zet je de deur open voor meer gesprekken in de toekomst.

Uitvoerig legt Barbé uit hoe seksueel gedrag en nieuwsgierigheid daarnaar okay zijn binnen de juiste context en grenzen. Hoe je als opvoeder seksueel gedrag beoordeelt als gezond, gewenst en passend bij de

leeftijd, vertelt ze aan de hand van het vlaggensysteem (Sensoa, België). Barbé beschrijft hoe je dit uitlegt aan kinderen en zo staan er in het boek veel meer kant-en-klare antwoorden of passende reacties voor een positieve seksuele opvoeding van kinderen. Een van de leuke suggesties, is het stellen van de “onderbroekenregel”: alles van jouw lichaam dat door je ondergoed wordt bedekt, mag niemand zomaar aanraken. Daarbij legt Barbé uit hoe je kinderen op vergelijkbare, luchtige manier de verschillen uitlegt tussen “leuke” en “niet-leuke” geheimen, hoe je hen grenzen leert herkennen bij zichzelf en anderen, hoe je laat weten wat je wel en niet fijn vindt. Kortom, dit boek is een fijne, praktische handleiding voor seksuele opvoeding die minstens 12 jaar meegaat.

Opvoeders die zich zorgen maken om de veronderstelde, sturende invloed van online beelden, internetporno en seksualisering van kinderen, stelt Barbé gerust met wetenschappelijke informatie uit diverse bronnen. Gender opvoeding krijgt specifieke aandacht met een heldere uitleg van *de love map* en het onderscheid tussen gender voorkeur en seksuele aantrekkingskracht. Barbé pleit voor gendergelijkheid in het bespreken seksualiteit, reflecterend op de stereotype boodschappen die kinderen van alle genders nog steeds krijgen. “*Kinderen verschillen van elkaar, meer dan dat jongens en meiden van elkaar verschillen*”, merkt ze hierbij op. Daarbij wijst ze terecht op de vormende rol die de opvoeding thuis heeft in de ontwikkeling van gender en seksuele identiteit. Het is jammer dat Barbé de invloed hierop van vrienden, school, media, kerk en andere sociaal-maatschappelijke instellingen niet benoemt. Daarmee had ze voorkomen dat lezers mogelijk de indruk krijgen dat opvoeders allesbepalend zijn voor de hele psychosociale seksuele ontwikkeling van hun kinderen.

Wat de informatie over gender opvoeding betreft, was het boek nog completer geweest met meer tips voor ouders van kinderen met transgender gevoelens of non-binaire identiteit. Barbé beperkt zich tot suggesties voor inclusief taalgebruik, het stimuleren van een positief zelfbeeld en het bezoeken van een gespecialiseerde kliniek voor advies en begeleiding. Het boek *Lijfklets* – waarover zo meer – biedt hierbij een welkome aanvulling.

In dit verband miste ik ook de erkenning dat het voor opvoeders van 30-plus lastig is te wennen aan het huidige jargon wat betreft gender en seksuele diversiteit. Barbé moedigt aan hiermee te oefenen en zo respect te tonen, net als door de gewenste voornaamwoorden als ‘die/diens, hen/hun’ te gebruiken. Daarbij gaat zij mijns inziens voorbij aan het feit dat de meeste ouders van nu zijn opgegroeid met de “binaire, he-ho-bi” terminologie en vaak vraagtekens zetten bij de “nieuwe” termen. Overigens is de uitleg daarvan erg summier in het boek en soms erg abstract, zoals de omschrijving van intersekse condities. Barbé schrijft goed en duidelijk, al kan ik me voorstellen dat veel lezers graag meer uit-

leg zouden hebben bij veel van de door haar gebruikte vaktermen.

Hoewel Barbé de belangrijkste informatie geeft rondom seksueel grensoverschrijdend gedrag, had ik graag meer tips gelezen voor gesprekken met een kind die dit is overkomen of dit heeft begaan. Hoe reageer je, wat kun je beter niet doen, waar ga je heen voor hulp, advies, begeleiding? Hopelijk volgen de antwoorden hierop in een volgende uitgave.

100 antwoorden bij seksuele opvoeding is een zeer uitgebreide, praktische, handleiding voor seksuele opvoeding. Het geeft antwoord op de meest gestelde vragen met begrip voor de eventuele schroom van ouders (en hun kinderen!) die hiermee willen starten of al bezig zijn. De creatieve gesprekstips zijn ook nuttig voor professionals en de meest ervaren deskundigen. De informatie over sociale media en genderopvoeding van kinderen met sociale media en gender zijn een waardevolle aanvulling op de (veel) langer bestaande boeken over kinderen en seksualiteit.

Het doe-boek *Lijfklets* biedt opvoeders van kinderen tussen de 6-9 jaar speelse, laagdrempelige en interactieve werkvormen om seksuele opvoeding in de praktijk te brengen. De verschillende knutsel-opdrachten, tekenplaten, spelletjes en quizzes stimuleren het nadenken of praten over het lichaam, verliefdheid, gender, seksualiteit en weerbaarheid. Zo zijn er een tekenopdracht en dobbelsteenspel die kinderen bewust maken van genderstereotypen en een oefening die ze laat beschrijven wat je doen en voelen kunt als je verliefd bent. Met een rollenspel leren kinderen grenzen aangeven en herkennen, ze oefenen met complimenten geven en maken een lijst van het soort geheimpjes dat ze hebben gehad. Barbé en Janssen schreven hierbij duidelijke instructies waarmee je als opvoeder de basis legt voor een veilig, vertrouwelijk en vooral ook plezierig gesprek.

Lijfklets is een leuk, laagdrempelig doe-boek waarin kinderen afwisselend alleen en met anderen aan de slag kunnen gaan. Het is een bruikbaar alternatief voor het lastige gesprek over seks aan de keukentafel waar veel ouders tegen opzien en een aanwinst voor deskundigen die juist ad-hoc seksuele opvoeding adviseren omdat dit een stuk luchtiger is.

Wil je als opvoeder thuis aan de slag met *Lijfklets*, dan adviseer ik het boek *100 antwoorden* te lezen ter voorbereiding en als ‘hulplijn’ op de achtergrond. Gezien de schroom die nog veel ouders en 6-9 jarige kinderen ervaren in het praten over seksualiteit en verliefdheid, betwijfel ik of de aanschaf van alleen *Lijfklets* hen helpt over deze en andere drempels heen te stappen. Voor de middenbouw van het basisonderwijs, vind ik dit doe-boek een absolute aanrader.

Yuri Ohlrichs

Seksuoloog NVVS, senior medewerker programma Seksuele Vorming bij Rutgers, expertisecentrum seksualiteit.